

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана
Огієнка

Кафедра екології

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА(ПРОЕКТ)

з теми: **«ОЦІНКА ВИМІРЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ
ВБУ МІЖНАРОДНОГО ЗНАЧЕННЯ БАКОТСЬКА ЗАТОКА »**

Виконала: магістрант 2 курсу

ЕсоІІ-М18 групи

Спеціальність: 101 Екологія

Злочовської (Сурамель) Аліни Олександрівни

Керівник:

Любінська Л.Г кандидат біологічних

наук, професор кафедри біології та методики її
викладання

Рецензент:

Любінський О.І., доктор сільськогосподарських
наук, доцент

Кам'янець-Подільський – 2019 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВБУ « БАКОТСЬКА ЗАТОКА».....	7
1.1 Фізико-географічні умови.....	7
1.2 Фауністична характеристика ВБУ “Бакотська затока”	13
1.3 Гідрологічна характеристика.....	16
1.4 Іхтіофауна водних об’єктів ВБУ “Бакотська затока”	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ВОДНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	20
2.1 Хімічний аналіз водного середовища.....	20
2.2 Біологічна характеристика водного середовища.....	30
РОЗДІЛ 3. ОЦІНКА ЕРОЗІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В МЕЖАХ ВБУ БАКОТСЬКА ЗАТОКА.....	34
3.1 Ландшафти ВБУ.....	36
3.2 Антропогені ерозійні процеси.....	38
3.3 Вітрова ерозія	38
3.4 Водні ерозійні процеси.....	39
3.5 Боротьба з ерозією.....	40
РОЗДІЛ 4. РОЗРОБКА НАПРЯМКІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В МЕЖАХ ВБУ БАКОТСЬКА ЗАТОКА.....	45
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60

ВСТУП

Водно-болотні угіддя є особливим типом природних та антропогенних комплексів, до складу яких входять наземні та водні біогеоценози або їх компоненти. Термін “водноболотні угіддя” з’явився на наших теренах порівняно недавно й набув значного поширення переважнов природоохоронній сфері діяльності.

Визначення широкого змісту подається у Конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовища існування водоплавних птахів (Рамсарська конвенція, 1971). Відповідно до цього визначення, що наразі має юридичний характер, під “водноболотними угіддями розуміються райони маршів, боліт, драговин, торфовищ або водойм – природних або штучних, постійних або тимчасових, стоячих або проточних, прісних, солонкуватих або солоних, включаючи морські акваторії, глибина яких під час відпливу не перевищує шість метрів”. [36]

Виходячи з Рамсарського визначення ВБУ, можна дійти висновку про те, що до ВБУ можна віднести більшу частину території України. Не зважаючи на те, що саме словосполучення «ВБУ» викликає в більшості з нас стереотипні уявлення про щось болотне, драговинне, брудне, неприємне й небезпечне. ВБУ насправді є надзвичайно цінними й важливими природними комплексами. [62] Зрозуміло, що цінність таких територіальних комплексів як з огляду на практичне використання людиною, так і на їх біопродуктивний потенціал та екосистемну унікальність, варіює у значних межах, але на загал саме ВБУ виконують основні функції у біосфері, до яких належать відтворення живої речовини, підтримання видового та екосистемного різноманіття, кругообіг елементів, депонування органічних та мінеральних компонентів екосистем та ін.

Фітоценотичне різноманіття ВБУ представлене переважно гідрофітами – наземними та водними вищими рослинами, а також водоростями. Для кожного типу ВБУ рослинність є характерною, і в будь-

якому випадку саме рослинність відіграє ключову роль у біогеохімічному циклі вуглецю та його депонуванні у біосфері.[63]

Таблиця 1.1 Перелік водно-болотних угідь України, яким надається статус ВБУ міжнародного значення

Назва водно-болотного угіддя	Орієнтовна площа, гектарів	Місце розташування
Вінницька область		
Лядова-Мурафа	5394,28	Могилів-Подільський і Ямпільський райони
Закарпатська область		
Урочище Озірний-Бребенескул	1656,91	Рахівський район
Запорізька область		
Архіпелаг Великі і Малі Кучугури	7674,25	Василівський район
Заплава Сім Маяків	2140	Василівський район
Львівська область		
Печера "Дружба"	0,13	Тячівський район
Чорне багно	15	Іршавський район
Івано-Франківська область		
Бурштинське водосховище	1260	Галицький район
Витоки річки Погорілець	1624,55	Верховинський район
Витоки ріки Прут	4935,44	м. Яремча
Ріка Дністер	820	Галицький район
Львівська область		
Верхове болото "Надсяння"	37	Турківський район
Закарпатська область		
Атак-Боржавське	283,4	Берегівський і Виноградівський райони
Долина нарцисів	256	Хустський район

Для представників одних видів водно-болотні угіддя (зокрема, його водні об'єкти) є постійним середовищем існування, але для багатьох інших видів цикли розвитку включають сезонні міграції. Для таких видів ВБУ стають сезонним тимчасовим місцем існування, де відбувається розмноження (гніздування птахів, нерест риб та ін.) та відгодівля молоді. Таким чином, літогенна, водна та біологічна складові утворюють тріаду видимих компонентів водно-болотного угіддя.[62] Але картина не буде цілісною і завершеною, якщо ми не згадаємо про атмосферну складову. Саме повітряний простір впливає на кліматичні характеристики територій, де локалізовані ВБУ. Кисень атмосфери є необхідним для існування переважної більшості одноклітинних та багатоклітинних облигатно аеробних організмів.

Територія водно болотних угідь на прикладі Бакотської затоки є різноманітна і багата на різновиди флори та фауни. Просторі бериги омиває

річка Дністер в якій є великі різновиди іхтіофауни, дана річка є незовсім чистою і не відповідає нормам гранично допустимої концентрації рибо господарської води. На мою думку ця тема є актуальною тому що є можливість дослідити хімічний склад водного середовища у різні місяці пір року, та порівняти результати з відбором проб води в околицях смт Стара Ушиця.

Мета роботи: дослідити та оцінити екологічний стан ВБУ міжнародного значення «Бакотська затока».

Завдання, які необхідно випішити в процесі дослідження:

- 1.Провести оцінку стану водного середовища за допомогою хімічного та біологічно-хімічного аналізів
2. Оцінити ерозійні процеси та перспективи зміни стану ландшафтів.
3. Розробити напрямки сталого розвитку в межах ВБУ «Бакотська затока».

Об'єкт дослідження: оцінка стану ВБУ міжнародного значення «Бакотська затока».

Предмет дослідження: екологічний стан ВБУ міжнародного значення «Бакотська затока».

Методи дослідження: аналіз, синтез, експеримент, спостереження, порівняння, узагальнення тощо.

Наукова новизна: нами доповнено інформацію про хімічний стан води ВБУ, досліджено та описано ерозійні процеси.

Практичне значення: отримані результати дослідження можна використовувати для проведення моніторингу стану води, ерозійних процесів працівниками науко-дослідного відділу НПП «Подільські Товтри». Результати досліджень можна використовувати у навчальному процесі при викладанні екології у ЗОШ I-III ступенів селища Стара Ушиця. Апробація дипломної роботи проходила під час щорічних студентських конференцій за підсумками наукової роботи за 2018-2019 навчальні роки.

Дипломна робота викладена на 67сторінках машинописного тексту та складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел, та додатків.

РОЗДІЛ 1.

ВИСНОВКИ

1. У першому завданні нашої магістерської роботи ми за допомогою хімічного та біологічно – хімічного аналізу, ми досліджували водне середовище річки Дністер. Отже за результатами наших досліджень ми можемо сміло сказати, що стан водного середовища не повністю відповідає нормам гранично допустимої концентрації, по кожній точці:

Перша точка: Отже за результатами досліджень ми бачимо, що є невеликі перевищення гранично допустимої концентрації в азот нітритів $0,23 > 0,08$, азот амонійний $0,11 > 0,05$, кальцій $101,3 > 100$.

Друга точка: За результатами другого відбору проб води, ми також бачемо що є перевищення гранично допустимої концентрації у кальцію $105,3 > 100$, азот нітритний $0,18 > 0,08$, азот амонійний $0,09 > 0,05$.

Третя точка: За третіми результатами, що відбулися на річці Дністер у смт. Стара Ушиця також у ході лабораторних досліджень відбулися деякі зміни в гранично допустимій концентрації у азот амонійний $0,09 > 0,08$, азот нітритний $0,12 > 0,08$.

Четверта точка: У четвертій точці річки Дністер також всі показники не відповідають усім гранично допустимій концентрації, це є показники азот нітритний $0,13 > 0,08$ та кальцій $109,6 > 100$

2. У другому завданні нашої магістерської роботи ми вивчали ерозійний стан берегів річки Дністер. Довжина її 122 км, площа басейну 1420 км^2 , падіння 235,5 м, ухил 1,93 м/км. У верхів'ї долина заболочена, всередній частині поглиблюється. Річище у середній і нижній течії звивисте, його ширина складає 10-30 м, глибина від 0,3 до 2,5 м (у пониззі). Живлення змішане.

Замерзає у середині грудня, скресає на початку березня. Льодовий режим нестійкий. Водний режим річок території ВБУ характеризується наявністю чітко виражених весняних повеней та літніх паводків. Весняне водопілля триває з початку березня до другої половини квітня, на нього припадає 40% загального стоку. До 25-30% стоку припадає на час затяжних осінніх злив – осіннього повноводдя, яке триває з середини жовтня до початку грудня. Стік у літню межень, ускладнену дощовими паводками, складає 17-21%. [54]

Горбисто-пасмовий характер і висока (до 1,5-2,0 км/км²) розчленованість рельєфу, значні перепади відносних висот, глибокий вріз річкових долин обумовлюють у період весняного танення снігу його швидкий стік у річкові артерії. Тривалість водопілля на річках неоднакова і залежить від низки морфометричних (таких, як ухил, площа водозбору тощо), гідрологічних (витрата води, модуль стоку тощо) та геоморфологічних (щільність розчленування басейну, закарстованість тощо) факторів. За даними багаторічних спостережень, на середньовеликих річках водопілля триває 1,5-2 місяці. Інтенсивність підйому рівня води у просторовому і часовому аспектах також неоднакова і залежить, окрім згаданих чинників, від водності року. [63] Найбільша ерозія виникає на берегах річки в процесі хвиль що виникають під час вітрів, а також допомагають сніги в зимовий період і дощі у весняно – осінні періоди.

3. Третє завдання нашої роботи полягає в розробі сталого розвитку в Бакотській затоці. Для того щоб туристи і місцевих відвідувачів було кожного року більше потрібно збудувати та відкрити оздоровчий центр, який буде давати змогу оздоровлюватися людям. Відвести більше місця для палаточного містечка щоб могли туристу із інших міст розводити табори. Для меншого засмідчення території покласти мусорні бачки, найбільше це відбувається на свято Маковея де приходять, приїдають відвідувачі по свячену воду із трьох джерелів.

Як для рикламу можна зробити невелику біологічну дошку про рослини які ростуть на даній території, і розмістити на горі самої скали. Ще одну таку дошку можна розмістити біля річки Дністер з іхтіофаоною для людей які люблять відпочивати біля річки.

Бакотська затока є дуже чудовим місцем як і для відпочинку так і для дослідження природи. Річка має одну в собі таємницю, бо можна одночасно бути як в Хмельницькій так в Чернівецькій області. Ті люди які відвідали Бакотську затоку ніколи не зможуть забути неперевершену красу природи. Адже це неймовірне місце порівнюють з Українською Атлантидаю, яка затопила село вже багато років назад. Бакота приманює туристів, як красою так і своєю таємницею про менуле.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонович В.Б. О скальных пещерах на берегу Днестра в Подольской губернии // Труды VI археологического съезда, т.1, Одесса, 1886.
2. Сецинский Е.Й. Бакота, древняя столица Понизья // Подольские епархиальные ведомости, 1889, № 46-49.
3. Труды Подольского Епархиального историко-статистического комитета, под редакцией Н.И. Яворовского. Выпуск пятый, 1890-1891.
4. Дорошенко Д. Про минулі часи на Поділля, Кам'янець-Подільський, 1919.
5. Винокур І.С., Горішній П.А. Бакота столиця давньоруського Пониззя. Кам'янець-Подільський, 1994.
6. Фонды Каменец-Подольского городского государственного архива.
7. Фонды Каменец-Подольского музея-заповедника.
8. Заповідники і національні природні парки України. – К.: Вища школа, 1999. – 230 с.

9. Літопис природи Національного природного парку «Подільські Товтри», 6 томів (1997– 2002 рр.).
10. Фіторізноманіття національних природних парків України / Під ред. Т. Л. Андрієнко і В. А. Онищенко. – К.: Наук. світ, 2003. – 143 с.
11. Червона книга України: Тваринний світ. – К.: УЕ, 1994. – 464 с.
12. Червона книга України: Рослинний світ. – К.: УЕ, 1996. – 608 с.
13. Андрієнко Т.Л., Онищенко В.А., Любінська Л.Г. Представленість раритетних видів судинних рослин у національних природних парках України // Український ботанічний журнал. – 2002. – Т. 59, № 4. – С. 476.
14. Андрієнко Т. Л., Прядко О. І., Любінська Л. Г. та ін. Заповідні перлини Хмельниччини : [навч.-метод. посіб.] .– Хмельницький, 2005. – 220 с.
15. Вахняк В.С., Кучинська О.П., Вахняк В.В., Смакал Ю.Є. Вплив осушення на чорноземні ґрунти південно-західної частини лісостепу України // Матеріали Міжнародної наукової конференції “Охорона довкілля та проблеми збалансованого природокористування», присвяченої 15-річчю функціонування НПП „Подільські Товтри”, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 10-11 травня 2011р. – Кам'янець-Подільський – 2011. – С.122-124.
16. Гапон С.В., Любінська Л.Г., Рябий М.М. Епілітні мохоподібні НПП «Подільські Товтри» та їх участь в утворенні угруповань // Біорізноманіття: теорія, практика та методичні засади у загальноосвітній та вищій школі: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті видатних вчених-ботаніків, які працювали в Полтавському держ. пед. ун-ті ім. В. Г. Короленка / за ред. М. В. Гриньової. – Полтава, 2010. – С. 64 – 69.
17. Гнатюк В. В., Мусієнко М. М., Любінська Л.Г. Екосистеми національного природного парку «Подільські Товтри» // Науковий вісник Чернівецького національного університету : зб. наук. пр. Сер.: Біологія. – Чернівці, 2008. – Вип. 418. – С. 183-188.

18. Дем'янова О.В., Кучинська О.П. Національний природний парк „Подільські Товтри” – нові можливості формування екологічної культури молоді // Матеріали Міжнародної наукової конференції “Охорона довкілля та проблеми збалансованого природокористування», присвяченої 15-річчю функціонування НПП „Подільські Товтри”, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 10-11 травня 2011р. – Кам'янець-Подільський – 2011. – С.356-360.

19. Дідух Я. П., Любінська Л.Г. Цибуля коса // Червона книга України. Рослинний світ/ за ред. Я. П. Дідуха. – К., 2009. – С. 53.

20. Дребет М.В. Живлення пугача *Bubo bubo* L. На території Національного природного парку "Подільські Товтри". Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Біологія. – 2008. – Випуск 23. – С. 40-41.

21. Дребет М.В. Питание ушастой совы на территории Каменецкого Приднестровья, Подолье, Украина / Дребет М.В. Совы Северной Евразии: экология, пространственное и биотопическое распределение. / Под ред. Волков С.В. (гл. ред.), Шариков А.В., Морозов В.В. – М.: 2009. С. 55-59.

22. Дребет М.В. Соня лісова (*Dryomys nitedula* Pall.) в складі спелеофауни на території НПП «Подільські Товтри». Конференція молодих учених «Наукові основи збереження біотичної різноманітності», Львів, 5-6 листопада 2007 року.

23. Дребет М.В. Визначення рівня впливу антропогенних факторів руйнації місць зимівлі рукокрилих ссавців у печері Атлантида / Дребет М.В. Ліщук. А.В. // Охорона довкілля та проблеми збалансованого природокористування: матеріали міжнародної конференції, проведеної 10-11 травня 2011р. – Кам'янець-Подільський: Мошинський, 2011. – 444с. (С. 49-52).

24. Дребет М.В. Зимівля кажанів роду *Eptesicus* (Chiroptera) в підземеллях НПП «Подільські Товтри» (Україна) / Дребет М.В., Матвеев М.Д. // Вісник зоології, 45 (0):, 2011;

25. Drebet M.V. A case of albinism in Reed Bunting. // M.V. Drebet. – Berkut. 18 (1-2). 2009. – P. 44.

26. Дребет М.В., Мартинюк В.Ю. Знахідки рідкісних видів кажанів в підземеллях Кам'янецького Придністров'я на зимівлі. Функціонування заповідних територій в сучасних умовах України: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 20-ти річчю створення НПП "Синевир" (1-3 жовтня 2009р., Синевир, Україна) – С. 30-32.

27. Дребет М.В. Знахідка гнізда вовчка сірого (*Myoxus glis* L. 1766) в печері «Юдік», НПП «Подільські Товтри». Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Природничі науки. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. – Вип. 1. – 232 с.

28. Дребет М.В., Федчук Р.І. Результати обліку кажанів природних печер «Атлантида» та «Малишка-Киянка», НПП Подільські Товтри. Подільський природничий вісник. – Випуск 1. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. – 232 с.

30. Дребет М.В. Роль безхребетних тварин у функціонуванні територій НПП «Подільські Товтри» / Дребет М.В., Ліщук А.В. // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів, присвяченої 90-річчю КПНУ. – Випуск 7. У 5-ти томах. – Кам'янець-Подільський: КПНУ ім. Івана Огієнка, 2008. – Т. 2. – 182 с.

31. Водно-болотні угіддя України / [Марушевський Г.Б., Жарук І. С., Фесенко Г. В та ін.]. — К.: Чорноморська програма Ветландс Гнтернешнл, 2006.— 312 с.

32. Літопис природи Національного природного парку „Подільські Товтри”, 15 томів (1997-2011 рр.).

33. Кучинська О.П., Чайка Н.А. Дослідження поверхневих вод басейну р. Дністер у межах НПП “Подільські Товтри” // Різноманіття природи

Хмельниччини. Збірник статей за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конференцій "Ландшафтне та біологічне різноманиття Хмельниччини: дослідження, збереження та відтворення". — м. Кам'янець-Подільський 17-18.12. 2003 р. — Абетка- НОВА.-2004. — С.220-223

34. Нерознак В. П. Названия древнерусских городов. — М.: Наука, 1983. — С. 16. — 208 с. — 28 000 экз.

35. Винокур І., Горішній П. Бакота. Столиця давньоруського Пониззя. — Кам'янець Подільський, 1994.

36. Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України "Про затвердження структури, змісту і порядку ведення паспорта водно-болотного угіддя міжнародного значення" від 27.12.2002р.— №524.

37. Новосад В.В. Аутфітосозологічний кадастр раритетних видів НПП "Подільські Товтри" (біоморфологічні, еколого-ценотичні, созологічні та екотопологічні аспекти) / Новосад В.В., Крицька Л.І., Любінська Л.Г. // Природно-заповідний фонд України: минуле, сьогодення, майбутнє: матеріали міжнародної практичної конференції, присвяченої 20-річчю природного заповідника "Медобори" (сmt. Гримйалів, 26-28 травня 2010 р.). – Тернопіль, 2010. – С. 454-460. 155

38. Онищенко В.А. Грабово-дубові ліси урочища Панівецька дача (Хмельницька обл.) / Л. Г. Любінська, В. А. Онищенко // Наук. вісн. Чернівецького ун-ту. Сер.: Біологія. – Чернівці, 2006. – Вип. 298. – С. 128-135.

39. Оптасюк О.М. Нові дані до поширення *L. basarabicum* на території Хмельницької області / О.М. Оптасюк, Л.Г. Любінська // Український ботанічний журнал. – 2010. – Т. 67, № 6. – С. 445-452.

40. Оцінка і напрямки зменшення загроз біорізноманіттю України /[за ред. О.В. Дудкіна]. – К. : Хімджест, 2003. – 400 с.

41. Пархісенко Л.В. Інтегрований підхід до менеджменту Сиваша / [Пархісенко Л.В., Костюшин В.А., Іваненко І.Б. та ін.]. – К. : Wetlands International – АЕМЕ, 2000. – 68 с.

42. Парчук Г.В. Європейська екомережа та досвід формування національних екомереж у країнах Європи / Г.В. Парчук, Я.І. Мовчан // Розбудова екомережі України. – К., 1999. – С. 2-6.

43. Постанова КМ України “Про затвердження Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режиму ведення господарської діяльності в них” від 08.05.1996 р. № 486. – з наступними змінами. [Електронний ресурс] : Спосіб доступу: <http://www.rada.gov.ua>. – Загол. з екрана.

44. Постанова КМ України “Про заходи щодо охорони водно-болотних угідь, які мають міжнародне значення” від 23.11.1996 р. № 935. [Електронний ресурс] : Спосіб доступу: <http://www.rada.gov.ua>. – Загол. з екрана.

45. Постанова КМ України “Про Порядок надання водно-болотним угіддям статусу водноболотних угідь міжнародного значення” від 29.08.2002 р. № 1287. – з наступними змінами. [Електронний ресурс] : Спосіб доступу: www.rada.gov.ua. – Загол. з екрана.

46. Природа Хмельницької області / під. ред. проф. К.І. Геренчука – Львів : Вища школа, 1981. – 128 с.

47. Програма дій “Порядок денний на ХХІ століття”. – К. : Інтелсфера, 2000. – 360 с . [Електронний ресурс] : Спосіб доступу: <http://www.un.org/russian/conferen/wssd/agenda21/part2/ch17.htm> – Загол. з екрана.

48. Розпорядження КМ України “Про погодження надання водно-болотним угіддям статусу водно-болотних угідь міжнародного значення” від 23.02. 2011 р. № 147-р. [Електронний ресурс] : Спосіб доступу search.ligazakon.ua/.../ua/?...2011 – Загол. з екрана.

49. Русев І. Дельта Дністра. Історія природокористування, екологічні основи моніторингу, охорони і менеджменту водно-болотних угідь / І. Русев. – Одеса : Астропринт, 2003. – 768 с.

50. Русев И.Т. План стратегических действий по сохранению водно-болотных угодий дельты Днестра / И.Т. Русев // Тез. докл. Междунар. экологич. конф. по защите и возрождению реки Днестр “Днестр-SOS”. – Одесса, 1993. – Т. 1. – С. 1-30.

51. Світличний О.О. Основи геоінформатики / О. О. Світличний, С. В. Плотницький. – Суми : ВТД “Університетська книга”, 2006. – 295 с.

52. Секком П. Учебное пособие для управления природоохранными территориями / П. Секком. – Fauna and Flora International, 2003. – 116 с.

53. Середнє Придністров'я / під. ред. Г.І. Денисика. – Вінниця : В-во “Теза”, 2007. – 431 с.

54. Состояние и проблемы приморской зоны Одессы: Отчет / Под ред. Н. Баркер, О. Дьякова, И.

Студенникова и Дж. Тауссик – Одесса, 2002 [Електронний ресурс] :

Спосіб доступу:

<http://www.crs.org.ua/index.php? Page =publications&cmd=read&id=15>.

– Загол. з екрана.

55. Сохранение водно-болотных угодий побережья Черного моря: обзор и предварительный план действий. – IWRB, публикация № 33. – 1994. – 90с.

56. Любінська Л.Г. Смотрицько-Дністровські каньйони на Поділлі / Л.Г. Любінська // Визначення потенційних об'єктів всевітньої природної спадщини : матеріали семінару, м. Мукачеве, Закарпатська обл., Україна (5-7 жовтня 2004 р.). – Мукачеве, 2004. – С. 12-13.

57. Любінська Л.Г. Інвазійний вид *Ailanthus altissima* (Mill.) Swingle в умовах Кам'янцяПодільського / Любінська Л.Г., Рябий М.М., Маланчук Т.О. // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр. – Чернівці, 2006. – Вип. 298: Біологія. – С. 85-89.

58. Любінська Л.Г. Шиверекія подільська, астрагал монпелійський, шоломниця весняна, рябчик гірський / Л. Г. Любінська // Плани заходів щодо збереження видів флори і фауни, що занесені до Червоної книги України та в міжнародні переліки в межах установ ПЗФ. – Харків, 2006. – С. 26-28, 32-34, 46-48, 52-54.

59. Любінська Л.Г. Бакотська затока. Водно-болотні угіддя України. / Любінська Л.Г. [під ред. Марушевського Г.Б., Жарук І.С.] – К. : Чорномор. програма Ветланд Інтернешнл, 2006. – С. 120-125.

60. Любінська Л.Г. Пониззя річки Смотрич. Водно-болотні угіддя України / Любінська Л.Г. [під ред. Марушевського Г.Б., Жарук І.С.] – К. : Чорномор. програм. Ветланд Інтернешнл, 2006. – С. 125-129.

61. Любінська Л.Г. Пониззя р. Смотрич – міжнародне водно-болотне угіддя / Л.Г. Любінська, М.Д Матвеев // Менеджмент екосистем природно-заповідних територій; Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 10-річчю створення Національного природного парку “Подільські Товтри”. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2006. – С. 206-211.

62. Любінська Л.Г. Національний природний парк “Подільські Товтри” /Любінська Л., Боев Ю., Рябий М. // Заповідними стежками Поділля. Путівник по природній цінності природоохоронних територій. – К., 2009. – С. 2-20.

63. Управління водно-болотними угіддями Кам'янецького Придністров'я : монографія /В.І. Карамушка, Л.Г. Любінська, М.Д. Матвеев, О.П. Кучинська, І.П. Касіяник, А.І. Ющук, Н.А. Чайка, В.Б. Гаврилюк, М.М. Рябий, О.С. Тарасова, М.В. Дребет, А.О. Нікітін, М.І. Козак, В.А Колодій. – Кам'янець-Подільський : ПП Мошинський, 2011. –1 с.